

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1194209/3

בבית הדין הרבני אשדוד

לפני כבוד הדיינים:

הרב מיכאל צדוק – אב"ד, הרב אריאל שוייצר, הרב עידו שחר

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אלעד זמיר)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אבי טויזר)

הנדון: גדרי הלכת שיתוף ספציפי בדירת מגורים

פסק דין

לפנינו שלל תביעות.

רקע כללי ומשפטי

הצדדים, נישאו זל"ז כדת משה וישראל ביום 17/05/1993 ולהם 5 ילדים, נכון למועד מתן פסק הדין, אחד קטין.

כפני בית הדין תביעת גירושין, תביעות בענייני הרכוש והילדים שנכרכו לתביעת הגירושין, ותביעת הכתובה שהגישה האשה.

התביעות הוגשו ביום 01/02/2019. ביה"ד קיים 5 דיונים בימים: 10/03/2019; 04/06/2019; 27/10/2019; 09/02/2020; 16/06/2020.

בדיון מיום 16/06/2020 הושגה הסכמה שהבעל יעזוב את הדירה תוך שמירה על כל זכויותיו, ובכפוף להטלת עיקול על מחצית זכויותיה של האשה בדירה, ותשלום של 20,000 ש"ח, והצדדים יתגרשו.

הגט סודר ביום 07/09/2020.

תביעת כתובה ופיצויי גירושין

דיון בתביעת כתובה מתקיים בזיקה לנסיבות הגירושין. האשה כאמור תבעה גירושין, ורק בחלוף שנה וחצי סודר הגט. אולם, כבר מהדיון הראשון לא היתה מחלוקת שעל הצדדים להתגרש, והעיכוב בגירושין נבע מהצורך של האיש לעזוב את דירת המגורים הרשומה על שם האשה. האיש חשש שעזיבתו תותיר אותו בלי כלום, ודרש לקבל את זכויותיו הנטענות בדירה. לבסוף הסכים האיש לקבל סכום של 20,000 ש"ח כתנאי לעזיבת הדירה. הסכום שולם, האיש עזב, והגט סודר.

האשה טענה בדיונים ובסיכומיה שהאיש הרס את הנישואין במעשיו ובמחדליו. ועל אף שהיא תבעה את הגירושין, יש לחייב את האיש בכתובתה במלואה, ובפיצויי נוסף בגין התנהגותו במשך השנים שהובילה לגירושין. האיש טען שהגירושין הם יוזמה של האשה, ומשכך היא אינה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זכאית לכתובה. וציין שהאשה לא הגישה את תביעת הכתובה יחד עם תביעת הגירושין. ורק בדיון נזכרה שהיא זכאית לכתובה. את כתב התביעה הגישה זמן רב לאחר מכן, בחודש אוקטובר 2019.

בדיונים שהתקיימו בבית הדין לא היתה מחלוקת על העובדות היסודיות אלא על משקלן. הצדדים הסכימו שבשנת 2010 האיש עזב את חדר השינה ועבר לישון באופן קבוע בסלון. מאידך, עד שנה לפני הגשת התביעות קיימו הצדדים יחסי אישות מעת לעת. לשם כך האיש היה עולה לחדר השינה של האשה הנמצא בקומה העליונה של הבית. בשנה שקדמה להגשת התביעות, האיש היה חוזר הביתה בשעות של אחר חצות.

האשה טוענת שהאיש עזב את חדר השינה מתוך מרידתו, ומפני שנתן עיניו באחרות. היא מציינת שלפני כעשור מצא לעצמו עיסוק כמעסה, אך בניגוד למצופה מאדם דתי, קיבל כל עבודה כולל עיסוי של נשים בכל חלקי הגוף. בשנים האחרונות מצבו הרוחני הלך והתדרדר, ובמקום לבלות את שעות הערב עם אשתו בביתו, היה מוצא לעצמו עיסוקים מפוקפקים אחרי שעות העבודה עד השעות הקטנות של הלילה.

האיש טוען שעזב את חדר השינה בתקופה שהבית היה פרוץ, והיה חשש לכניסתם של גנבים. אחר כך בחנו הצדדים את האפשרות שיחזור לחדר השינה, אלא שהדבר לא התאפשר בגלל הקושי להכניס למקום 'מיטה יהודית', והאיש המשיך ללון בסלון. באשר לעיסוקו כמעסה, טוען האיש שרכש מיומנות זו בעידודה של האשה שדחפה אותו לרכוש לעצמו מקצוע, ואיתרה עבורו הצעות עבודה בלי לברור את המקומות שבהם המעסה עובד עם גברים בלבד.

לטענת האיש, האשה איננה מקפידה על כללי הצניעות ומתייחדת עם גברים במקום עבודתה ובנסיעות משותפות. האשה מכחישה כל קשר פסול עם גבר זר, אך מאשרת שמדי פעם נוצר מצב של יחוד במקום עבודתה, אך מתוך מקרה ולא חלילה מתוך כוונה פסולה.

בטיעוניה כתבה האשה שהאיש חייב בכתובה כדין בעל שמורד מתשמיש, נוטש את אשתו, ורועה בשדות זרים. בטיעונו כתב האיש שהאשה אינה זכאית לכתובה כדין אשה מורדת ועוברת על דת יהודית.

ביחס לתביעתה לפיצויי גירושין, האשה הפנתה לפסיקות מוקדמות של בתי הדין הרבניים מימי קום המדינה שבהם נכתב שמנהג בתי הדין לפסוק לאשה פיצויי גירושין. האיש הפנה לפסיקות מאוחרות יותר שבהם נקבע שבמצב המשפטי שנוצר לאחר 'הלכת השיתוף' וחוק יחסי ממון, שהאשה מקבלת חלק מהרכוש שנצבר בתקופת הנישואין, בטל הטעם לחייב את האיש בפיצויי גירושין, ובטל מנהג בתי הדין. האשה השיבה שכאשר הפסיקה והחוק האזרחי מובילים לתוצאה שהאשה נדרשת לשלם לאיש, לא בטל הטעם אלא התעצם הצורך לחייב את האיש בפיצויי גירושין.

הכרעה

הנה אין ספק שיחסי הצדדים היו מקולקלים זמן רב לפני הגירושין. האיש טען שעזב את חדר השינה ועבר לקומה הראשונה בזמן ששיפוץ הבית לא הושלם, והיה חשש שגנבים ינצלו את הפרצה ויכנסו הביתה. אך גם לאחר שהשיפוץ הושלם והבית היה מוגן כדבעי, האיש לא חזר לחדר השינה, מפני שהתרגל למקום השינה החדש. כך הודה בדיון. הטענה שהיה קיים קושי להכניס לחדר השינה 'מיטה יהודית' אינה מתקבלת על הדעת. חזקה על בני זוג שחפצים זה בזה שיתגברו על קשיים טכניים על מנת ללון באותו חדר שינה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכל מקום, העובדה שהאיש ישן בסלון, לא מנעה מהצדדים להמשיך לקיים יחסי אישות כפי שאישרה האשה בדיון הראשון, שרק שנה קודם הדיון (מרץ 2018) נפסקו יחסי האישות. וכאן הדין שואל, מה נשתנה בשנה האחרונה מכל תשע השנים שקדמו לה. האשה אמנם טענה שבמשך כל העשור 'האבוד' האיש התנהג אליה בצורה משפילה גם בפני הילדים, אך לא הביאה ראיה לטענותיה. הטענה שעיסוקו של האיש עם נשים גרם לערעור היחסים בין הצדדים אינו מתיישב עם העובדה שעיסוק זה התקיים מעת לעת במשך כל העשור שהצדדים לא לנו באותו חדר שינה, ובכל זאת הצדדים קיימו יחסי אישות עד סמוך למועד הגשת התביעות.

מתבקשת אם כן המסקנה שהצדדים מאסו בחיים ביחד ולחוד והחליטו להתגרש. תחילה נפסקו חיי האישות, אחר כך קיימו הצדדים משא ומתן לגירושין ואף החליפו טיוטות של הסכם גירושין, כשהמשא ומתן לא צלח, הגישה האשה את תביעת הגירושין לבית הדין והבעל סבר וקביל מיד להתגרש. העיכוב בסידור הגט היה משיקולים אחרים.

לאור האמור דינם של הצדדים מפורש בדבריו הידועים של רבנו ירוחם באיש ואשה המורדים זה על זה שהאשה הפסידה את תוספת כתובתה, ובוודאי שאין היא זכאית לפיצויי גירושין שהיא רצתה בהם לא פחות מהאיש.

אולם יכולה לעמוד לאשה טענה, שהאיש בעזיבתו את חדר השינה נהג עמה שלא כדין. ואעפ"י שהצדדים קיימו יחסי אישות, מנע ממנה האיש את הקירבה שיש בין איש לאשה שלנים באותו חדר שינה, שעליה אמרה הגמ' בעירובין (סג ע"ב): "כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויים שם עליו הכתוב אומר: "את נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה" (מיכה ב', ט). "ומבואר בגמ' שם שגם בזמן שהאשה נידה יש חשיבות בדבר, ורק בשל כך היא רשאית לתובעו שיגרשה וישלם לה את כתובתה ותוספת כתובתה. ובכל כגון דא העובדה שהצדדים מורדים זה על זה אינה עילה להפסד כתובה, שטוענת האשה אכן לא רציתי באיש, ובדין לא רציתי בו. כך קבע בית הדין דנן בפסק דין שראה אור לאחרונה בתיק בית הדין אשדוד מס' 1027186/10 שאשה שמורדת באיש שונה עמה שלא כדין, ומחמת התנהגותו, אינה מפסידה את תוספת כתובתה.

אולם, בנדון דידן לא הוכח שהאיש נהג עם האשה שלא כדין. אמנם כן, האיש עזב את חדר השינה עשור לפני הגירושין, אבל האשה אשרה שעד חודש מרץ 2018 (כ 11 חודשים לפני הגשת התביעה, ו 9 חודשים לפני הגשת הבקשה לשוב סכסוך) הצדדים קיימו יחסי אישות. האיש התייחס לכך בדיון כשאמר שהיה עולה אל האשה ומקיים איתה יחסי אישות כשחש שהיא מעוניינת בכך. אמנם כן, לא מדובר ביחסים תקינים בין בני זוג, אך מרידה אין כאן. זאת מן הטעם שלפי ההלכה איש ואשה אינם חייבים לחלוק את אותו חדר שינה. כך מפורש במשנה בכתובות (סד ע"ב) שאיש רשאי להשרות את אשתו על ידי שלישי ולאכול עמה בלילות שבת. אמנם נחלקו הראשונים והאחרונים כדאיתא בטוש"ע (אה"ע סי' ע' סעי' ב' ובנו"כ שם) האם האיש צריך את הסכמת האשה, אך היינו דווקא לעניין זכותה להיות ניזונת ממנו, כדאיתא ברא"ש (כתובות פ"ז סי' ה') בשם הירושלמי (שם פרק ד' ה"א) שיכולה לומר איני ניזונת אלא מבעלי, וכדאיתא בגמ' (שם ע' ע"ב) לגבי מדיר את אשתו שלא תהנה לו, דזילא בה מילתא, דיאמרו הבריות מה ראתה זו להתרחק משולחן בעלה (ע"י מגיד משנה הל' אישות פ"ב ה"ב), ולא לעניין לינה באותו חדר. כך מוכח ממאי דאיתא בגמ' ביבמות (סה ע"א) שאיש רשאי לשאת כמה נשים, ופסק הרמב"ם (שם פ"ד ה"ג) שאינו יכול לכפותם לדור יחד באותה חצר. וכ"פ השו"ע (שם סי' עו סעי' ז'). ועל כרחו אינו יכול לדור עם כולן. ואין לומר שהני מילי בזמן הגמ' שהאיש רשאי לשאת כמה נשים ואדעתא דהכי נישאו לו, אבל בזמננו דאיכא חדר"ג לבני אשכנז או שבועה לבני ספרד שלא ישא אשה על אשתו, חייב האיש ללון עם אשתו באותו חדר, דמהיכי תיתי להוסיף חיוב על חיובו של האיש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והא דאיתא בגמ' בעירובין שם במעלת לינה של איש ואשה בחדר אחד, ע"י למרן הראש"ל זצוק"ל (שו"ת יביע אומר ח"ב יו"ד סי' טז אות ז') דאינו חיוב אלא הנהגה נכונה ממידת דרך ארץ, ולכן השמיטוהו הרמב"ם והשו"ע מההלכה.

תביעת מזונות הילדים.

במועד הגשת הבקשה לשוב סכסוך, ביום 23/10/2018, היו לצדדים שני ילדים קטינים. ב' יליד 20/12/2001 ונ' יליד 14/01/2005. הילדים לומדים במסגרות תורניות הכוללות פנימייה. הבן נ' לומד בישיבה בירושלים. שכר הלימוד המשולם הוא 500 ש"ח בחודש. האם תובעת שביה"ד יחייב את האב במזונות הילדים מיום הגשת הבקשה לשוב סכסוך. במפורט תובעת האם שהאב ישלם את שכר הלימוד במלואו, ובנוסף ישלם את הוצאות האם בסך של 1,750 ש"ח לכל ילד. האב משיב שמועד החיוב הינו המועד שבו עזב את הדירה והצדדים התגרשו. במועד זה הבן ב' היה בגיר. ובאשר לבן נ' טוען האב שהוצאותיו מסתכמות בשכר הלימוד המשולם לישיבה, בתוספת דמי כיס שהבן מקבל ממנו. בסופי השבוע, הבן שוהה פעם אצלו ופעם אצל אמו.

באשר ליכולתם הכלכלית של הצדדים, אין מחלוקת שהכנסת האם משני מקומות עבודה עומדת על סך של 9,000 ש"ח בחודש והכנסת האב עומדת על סך של 6,000 ש"ח בחודש. כמו כן, לאשה דירה ללא משכנתא. והאיש נאלץ לשכור לעצמו דירה.

מבחינה משפטית-הלכתית טוענת האם שהאב חייב לזון את ילדיו, ובנוסף ללמדם תורה או לשלם את שכר הלימוד. האב טוען שבגילו של הבן נ', חיוב המזונות הוא מדין צדקה, ולנוכח הפערים בהכנסות ובהוצאות של הצדדים נכון יהיה לקבוע שכל צד יישא בהוצאות הקטין כשהוא אצלו, ואת שכר הלימוד ישלמו שני הצדדים בשווה.

טענת האב מקובלת. מועד החיוב הוא מועד הגירושין שבו עזב את הדירה. האב טען שעד לאותו מועד השתתף בהוצאות הבית והילדים. האם טענה שהאב חי ב'בית מלוך' ולא משלם חשבונות, אך לא הכחישה את טענתו שהוא עושה קניות עבור הבית במקום התשלומים הללו.

ממועד הגירושין יש לדון. ידוע שחיוב אב במזונות ילדיו לאחר גיל שש הוא מדין צדקה. תקנת הרבנות הראשית משנת תש"ד אמנם הטילה על האב חיוב משפטי שיש מחלוקת בין חשבי הדיינים בשאלת גדרו, האם הוא חיוב גמור כמו חיוב מזונות עד גיל שש או שהוא חיוב מגדרי צדקה. וביחס למזונות ילד מעל גיל 15 יש מחלוקת בתוקפה של תקנה מאוחרת יותר משנת תשל"ו שהאריכה את תקופת החיוב עד גיל 18. דעת מרן הראש"ל זצוק"ל שתקנה מאוחרת זו אינה תקפה. דעתם של רבים מדייני ישראל שהתקנה המאוחרת תקפה, וכך עמא דבר שבבתי הדין מחייבים במזונות ילדים עד גיל 18. באחד מפסקי הדין שנתנו לאחרונה בבית הדין הרבני הגדול אף נכתב שזה הוא מנהג המדינה. אולם במנהג המדינה עלינו להתחשב גם במה שנעשה בבתי המשפט האזרחיים שעוסקים תדיר במזונות ילדים על פי הדין האישי, ושם מקובל היה להבדיל בין מזונות עד גיל 15 שבהם חייב האב מתוקף תקנת תש"ד, ומזונות מעל גיל 18 שבהם חייבים ההורים בשווה. לאחר פסיקת ביהמ"ש העליון בבע"מ 919/15, החילו בתי המשפט האזרחיים את אותו הדין על מזונות מגיל 6.

דעתנו היא שאף לדעת מרן הראש"ל זצוק"ל וסיעתו, יש לפסוק מזונות עד גיל 18 ואף לאחר מכן, מפני שברוב המקרים האב אינו יכול לשלם את כל הוצאות האם עבור הילדים בתקופת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החיוב, ובתשלום מזונות לאחר גיל 15, ואף לאחר גיל 18 שמקובל שהאב משתתף בשליש, יש משום פירעון מאוחר של מזונות עבר.

אולם בנידון דידן שפסק הדין למזונות ניתן מעת שהבן נ' היה בן 16 שנה, אין להוציא ממון מהאב שלא בגדרי צדקה. ואם בגדרי צדקה עסקינן, ספק אם ניתן לחייב את האב ביותר ממה שהציע בעצמו, שיישא בהוצאות הבן נהוראי כשהוא שוהה אצלו, ומחצית משכר הלימוד.

אולם טוענת האם, שהאב חייב ללמד תורה לבנו או לשכור לו מלמד, כדאיתא בשו"ע (יו"ד סי' רמה סעי' ד'), ואף כופים על האב לשכור מלמד לבנו, ואם אינו כאן יורדים לנכסיו, כדאיתא בשו"ע שם ובעוד מקומות. ובפסק דין שניתן בבית הדין בירושלים בהרכב הדיינים הגאונים: הרב יוסף בבליקי; הרב אברהם כהנא שפירא והרב מרדכי אליהו (לימים הרבנים הראשיים לישראל) זכר צדיקים לברכה (פורסם בפסקי הדין הרבניים כרך ז', פסק דין המתחיל בעמ' 10) נקבע שחיוב זה הוא חיוב גמור שלא בגדרי צדקה, ומוטל על אב אמיד ואב שאינו אמיד, ובכלל החיוב אף התשלום לפנימייה וכל הוצאה נחוצה על מנת שהילד יוכל ללמוד. כך נקבע גם בפסק דין של בית הדין ברחובות בהרכב הדיינים הגאונים: הרב זבולון גרו; הרב שמואל דביר והרב אברהם שפירא זכר צדיקים לברכה (פורסם בפסקי הדין הרבניים כרך ה', פסק הדין המתחיל בעמ' 333) שחיוב האב לשלם את שכר הלימוד הוא חיוב גמור מהדין ולא מדיני צדקה.

לאור האמור נראה לחייב את האב בשכר הלימוד של הבן נ' מיום הגירושין ואילך. ואם יוכיח האב ששילם את שכר הלימוד או חלקו, יקוזז הסכום ששילם מהסכום שבו יחויב למפרע. זו שורת הדין.

אולם לנוכח הצעת האשה בדיון הראשון שהתקיים ביום 10/3/2019 שהצדדים יישאו שווה בשווה בהוצאות הילדים, אף שבהמשך ההליכים ובסיכומיה תבעה שביה"ד יחייב את האב, ולנוכח הפרשי ההשתכרות בין הצדדים והעובדה שהאב נאלץ לשכור דירה, לא יחייב ביה"ד את האב לשלם את שכר הלימוד של הבן נ' במלואו, והוא ישולם על ידי שני הצדדים בשווה.

תביעה לחלוקת רכוש

המחלוקת המשמעותית ביותר בין הצדדים היא בסוגיית הרכוש - בדגש על דירת המגורים. העובדות שאינן שנויות במחלוקת הן:

- א. כארבע וחצי שנים לפני נישואי הצדדים, נפטרה אם האשה לבית עולמה, והורישה לאשה בצוואתה את דירתה ברח' ה' כפר סבא.
- ב. הצדדים התגוררו לאחר נישואיהם בדירה בכפר סבא.
- ג. ארבע שנים לאחר נישואיהם, ביום 19/05/1997 נחתם הסכם שבו מכרה האשה את הדירה תמורת \$ 280,000.
- ד. התמורה הופקדה בחשבון בנק משותף בבנק מזרחי באשדוד, שנפתח לרגל המעבר הצפוי לאשדוד.
- ה. הצדדים חיפשו יחד דירה באשדוד, מקום מגורי הורי האיש. וכשנמצאה הדירה, קיימו פגישות עם המוכר ועם עורך הדין עד שביום 01/06/1997 נחתם הסכם שבו רכשה האשה דירה ברח' א' אשדוד תמורת \$ 174,000.
- ו. התמורה עבור הדירה באשדוד שולמה מהכספים בחשבון הבנק המשותף.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ז. הדירה נרשמה בטאבו על שמה של האשה בשלמות. האיש לא ביקש אז ומאז מהאשה לרשום חלק מהדירה על שמו.
- ח. בטרם נכנסו הצדדים לדירה באשדוד, ערכו בה שיפוץ מקיף ותוספת בינוי ששולמו כולם מהכספים שהיו בחשבון המשותף.
- ט. האיש נטל חלק פעיל בעבודת השיפוץ. במקום לשלם לאיש שכר, גרע הקבלן מהסכום שהיה אמור לקבל את שכרו של האיש לפי מחיר של פועל ליום עבודה.
- י. הצדדים נכנסו לדירה לאחר השלמת השיפוץ, והתגוררו בה עד הגירושין.
- יא. האיש לא הביא איתו רכוש לנישואין. חלקו של האיש במצבה של הדירה, מלבד הסיוע לקבלן בעבודת השיפוץ, הוא בתחזוקה שוטפת של הדירה וביצוע בדיק בית. ובניית שער ממתכת, ארון חשמל, התקנת כלים סניטריים ושתי פרגולות מעץ.
- יב. ביום 01/08/2018 האיש יצא מהחשבון המשותף.
- יג. באותה העת, החלו הצדדים במשא ומתן לגירושין אצל עוה"ד מ' כ'.
- יד. ביום 23/10/2008 הגישה האשה בקשה לישוב סכסוך. האיש עזב את דירת הצדדים ביום הגירושין.

המחלוקת בין הצדדים היא בשתי סוגיות שהן משפטיות בעיקרן.

- א. פרשנות של סעיף 5 (א) (1) לחוק יחסי ממון שבו הוצאו מכלל האיזון נכסים שהיו לבני הזוג לפני הנישואין, ונכסים שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין. משמע שנכס שנרכש על ידי אחד מבני הזוג בתקופת הנישואין, אף אם נרשם על שמו, כפי שמפורש בסעיף 9 לחוק, הינו נכס בר איזון.
- ב. החלטה במקרה זה של ההלכה המשפטית שנוצרה בבית המשפט העליון לפיה בתנאים מסוימים קיים שיתוף ספציפי בדירת המגורים של בני זוג.

דירת המגורים הינה או איננה נכס בר איזון

הדירה נרכשה לאחר נישואי הצדדים בכספים שהתקבלו תמורת דירת האשה בכפר סבא שהיתה בבעלותה לפני הנישואין. על כך אין חולק. אין גם חולק על כך שהצדדים לא ערכו הסכם ממון ולא נהגו בהפרדה רכושית בתקופת הנישואין, והדין האזרחי החל עליהם הוא הסדר איזון משאבים בחוק יחסי ממון. המחלוקת היא האם גם הדירה באשדוד שנרכשה באמצעות תמורת דירת הירושה איננה נכס בר איזון.

האיש טוען שרישום נכס על שם אחד מהצדדים, אף אם הוא נרכש ממקורותיו הפרטיים, אינו יכול להוות תחליף להסכם ממון, ואין הוא מוציא את הנכס מהסדר איזון משאבים. האיש מוסיף וטוען שמלבד פעולת הרישום על שם האשה, שאר הפעולות שעשו הצדדים במהלך מכירת הדירה בכפר סבא ורכישת הדירה באשדוד מוכיחים כי הצדדים ראו בדירה נכס משותף. בהקשר זה מציין האיש שהכספי תמורת הדירה בכפר סבא הופקדו בחשבון המשותף, ושימשו לתשלום תמורת הדירה באשדוד, שיפוצה, והוצאות מחייה. הצדדים איתרו ביחד את הדירה באשדוד, פנו יחד לעוה"ד שביצעה את העסקה, שילמו את שכרה מהחשבון המשותף. האיש נטל חלק פעיל בעבודות השיפוץ, וחסך סכום ניכר מעלותן. האיש מוסיף וטוען שלפי הפסיקה, הפקדת הכספים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בחשבון המשותף היא לכשעצמה מהווה הוכחת שיתוף, שחזקת הכספים הללו שהם משותפים עד שיוכח אחרת.

ראיה נוספת לאומד דעת האשה יש מטיטת הסכם הגירושין שהאשה צירפה לכתב התביעה, שבה נכתב במפורש בסעי' 25 ו-35 שהדירה באשדוד היא נכס בר איזון. האיש מציין בהקשר זה שכאשר נשאלה האשה בדיון מדוע ההסכם לא נחתם, השיבה שלא הסכימה לתנאי של האיש שהיא תהיה מנועה מלמכור את הדירה עד הגיע הילד הקטן לגיל 21. משמע שאלמלא תנאי זה, היה ההסכם המכיר בזכותו של האיש על מחצית הדירה מקובל עליה.

האשה טוענת שלפי הפסיקה, כאשר המקורות הכספיים שמהם נרכש הנכס ידועים והם אינם ברי איזון, גם הנכס שנרכש לאחר הנישואין אינו בר איזון. כל הפעולות שנקטו הצדדים בתקופה שבה הדירה באשדוד נרכשה והוכשרה למגורים, ככל שהן מלמדות על כוונת שיתוף, הן אינן יכולות לשנות את העובדה שהאיש היה מודע לחלוטין למשמעות של רישום הדירה על שם האשה, וסבר וקביל שהדירה תהיה בבעלותה המלאה.

ובמענה לטענת האיש שהפקדת הכספים בחשבון המשותף מהווה הוכחת שיתוף, טוענת האשה כי בשונה מפסקי הדין שהאיש ציין להם, שם במקרה אחד הפקידה האשה את מרבית כספי הפיצויים שקיבלה בחשבון פרטי ומיעוטם בחשבון משותף, ובמקרה שני הכספים הגיעו לבני הזוג במהלך הנישואין ושימשו לרכישת דירה שנרשמה על שם שניהם, ובמקרה שלישי חלק הארי מהדירה נרכש באמצעות משכנתא משותפת ומיעוטה באמצעות כספי ירושה, בנדון דידן האשה השתמשה בכל הכספים שהתקבלו בתמורה לדירה בכפר סבא לרכישת הדירה באשדוד ושיפוצה. הכספים הופקדו בחשבון משותף ייעודי ששימש למימון הרכישה והשיפוץ, את הוצאות המחיה שילמו הצדדים מחשבון משותף אחר באותו בנק.

ביחס להסכם הגירושין, טוענת האשה שמדובר במסמך שלא נחתם מפני שהיא מעולם לא הסכימה לתוכנו.

אלו טענות הצדדים.

לאחר עיון ושיקול דעת ביה"ד מקבל את עמדת האשה. כנטען על ידה, הדירה באשדוד נרכשה ושופצה ממקורות עצמיים שלה מלפני הנישואין. האיש אישר שלא הביא איתו נכסים לנישואין, וממילא לא יכל לתרום למימון הרכישה והשיפוץ. העובדה שנטל חלק פעיל באיתור הדירה, רכישתה ושיפוצה, אינה מוכיחה דבר על אומד דעתה של האשה. אך גם אומד דעת של האיש אין כאן. בל נשכח שהאשה העמידה לטובת המשפחה נכס שנרכש ממקורותיה, והאיש שחייב במדור אשתו וילדיו נהנה במשך עשרות שנים מהנכס וחסך הוצאה ניכרת. מתבקש אם כן שהאיש יטרח על מנת להבטיח את מדורו ומדורם של אשתו וילדיו גם מבלי לצפות לזכויות בנכס עצמו. גם תחזוקה שוטפת של הנכס והוספת כמה מתקנים אינה ראייה על כוונה של האשה להטמיע את הדירה ברכוש המשותף, אלא על רצונם של הצדדים לשפר את תנאי המגורים במדורם.

השימוש בחשבון המשותף שנפתח יום לפני הפקדת הכספים אינו מוכיח כוונת שיתוף בכספים שמקורם מנכס חיצוני מובהק. אדרבא יש לומר שבגלל מעורבותו המתבקשת של האיש במלאכת השיפוץ עם ומול הקבלן, נכון היה להפקיד את הכספים בחשבון שיש לאיש גישה אליו. אך מדובר בשיקול טכני פרקטי של האשה שאינה רואה על אומד דעת כל שהוא. ועוד לא אמרנו דבר על העובדה שהאיש הסכים במודע שהדירה תירשם על שם האשה, ולא תבע במפגיע לקבל חלק בנכס שלפי טענתו היה ברור גם לאשה שהוא נכס משותף.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנסיבות אלו של נכס שנרכש ושופץ ממקורות חיצוניים מובהקים, היעדרו של הסכם ממון אינו מעלה ואינו מוריד.

הדבר הקרוב ביותר לראיה שהציג האיש היא טיוטת הסכם הגירושין שבה נכתב שלאיש יש זכויות בדירה. האשה נחקרה על מסמך זה ואישרה שאלמלא דרש האיש שתימנע ממנה הזכות למכור את הדירה על ידי רישום הערת אזהרה, היתה שוקלת בחיוב לחתום על ההסכם.

אולם, לאור כל האמור דעת ביה"ד היא שטיטת ההסכם בפני עצמה אינה יכולה להוכיח שהדירה נטמעה ברכוש המשותף. נציין שמדובר במסמך שנכתב לצורכי משא ומתן ולא נחתם, ויש יסוד להניח שעורך הדין שערך את ההסכם יעץ לאשה להסדיר את ענין הדירה באופן כזה שיוצהר שיש לאיש זכויות בדירה על מנת לחסוך התדיינות משפטית. ואכן המתבונן מן הצד שאינו בקי בכל החומר שבתיק ובפסיקה יכול לקבל הרושם שיש לאיש זכויות בדירה, דלאו מילתא דפשיטא היא, ולא דווקא מחמת טענות האיש בפרק זה, אלא לנוכח טענותיו בפרק הבא שראויים לבחינה כפי שיראה הקורא להלן.

כוונת שיתוף ספציפי בדירת המגורים

בפרק זה נעסוק בהרחבה בטענת האיש שהתקיימה כוונת שיתוף בדירת המגורים שמעניקה לו זכות שווה בדירה על פי ההלכה המשפטית שנקבעה בביהמ"ש העליון לפני עשרות שנים, ומאז חזרה ונשנתה באין ספור פסקי דין של כל הערכאות. בתחום עמום זה כל פרט חשוב. ביה"ד ירחיב בהבאת הטענות, ובניתוח העובדתי והמשפטי.

האשה טוענת שמהתנהגות הצדדים לאורך כל חיי הנישואין הוכח שאין ולא היתה לה כל כוונה לשותף את האיש בדירת המגורים. אדרבא האיש הוכיח במעשיו שהוא מודע לחלוטין לכך שאין לו כל זכות בדירת המגורים.

ההלכה המשפטית שנקבעה בביהמ"ש העליון מבוססת על דיני החוזים המכירים בהסכמה מכללא כחווה מחייב, על טענת ההסתמכות של בן הזוג שאינו רשום כבעלים של הדירה, שסמך על בן זוגו שהוא בעל הדירה שלא יקפח את זכויותיו לעת גירושין, ועל הדין האוסר עשיית עושר שלא במשפט, כאשר בן זוג אחד משקיע מהונו ואונו בדירת המגורים, ובן הזוג השני הרשום כבעלים של הדירה נהנה מההשקעה לעת גירושין.

כל אותם דינים אינם מתאימים למקרה שלפנינו.

האיש אינו יכול לטעון להסכמה מכללא או להסתמכות, לאחר שהודה בפני ביה"ד שהיה מודע לחלוטין לכך שהדירה היא נכס של האשה, ולא תבע לקבל בה חלק. האיש אינו יכול לטעון לעשיית עושר שלא במשפט, לאחר שכל השקעתו בדירה כללה כמה תיקונים ומתקנים שנעשו אף הם מכספים משותפים, חלקם לפי שנים רבות. האיש גם לא עבד ברצף בכל תקופת הנישואין, בניגוד לאשה שעבדה בכל התקופה.

הגם שכמה ממבחני העזר לקיומה של כוונת שיתוף שנקבעו בפסיקה מתקיימים במקרה זה, לא מדובר ברשימה סגורה, וביה"ד רשאי להביא בחשבון מבחני עזר נוספים שתומכים בטענת האשה שמעולם לא היתה לה כוונה לשותף את האיש בדירה, בדגש על העובדה שהדירה נרשמה על שמה בידיעתו של האיש.

האיש טוען שזה מקרה מובהק שקיימת בו כוונת שיתוף בדירת מגורים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האיש מציין שהצדדים קיימו חיי נישואין ושותפות מלאה במשך עשרות שנים. הגם שהתגוררו בדירה הרשומה על שם האשה, בתחילה בכפר סבא ואחר כך באשדוד, נהגו שיתוף מלא בכל ענייניהם, וברור היה להם שהדירה שייכת לשניהם. הצדדים עבדו לפרנסת ביתם, האשה בכל תקופת הנישואין, והאיש במרביתה. הצדדים ניהלו את כל ענייניהם הכספיים באמצעות חשבון משותף בבנק מזרחי באשדוד שבו הפקידו את הכנסותיהם ושילמו את הוצאותיהם. האיש מציין שאת תמורת הדירה בכפר סבא הפקידו בחשבון משותף, וממנו שילמו עבור הדירה באשדוד. האיש מציין שנטל חלק פעיל בכל השלבים של מכירת הדירה בכפר סבא ורכישת הדירה באשדוד והתאמתה לצורכי הצדדים. האיש הלך עם האשה לאתר את הדירה באשדוד, השתתף בפגישות עם המוכר ועורך הדין, תכנן עם האשה את השיפוץ והבינוי בדירה, נטל חלק בבנייתה כאחד הפועלים של הקבלן על מנת לחסוך בעלויות. ובמשך השנים, תחזק את הדירה כמו ידיו והוסיף לה מתקנים שונים.

את העובדה שלא עמד על כך שהדירה תירשם על שמו, מסביר האיש בהיותו איש פשוט חסר השכלה, ובחוסר רצון להתעקש עם האשה שרשמה את הדירה על שמה בלבד.

האיש מציין שהדירה היתה מרכז חייהם של הצדדים במשך רוב תקופת הנישואין, שם נולדו ארבעה מתוך חמשת ילדיהם, ושם עברו טרגדיה משותפת, כאשר בנם הבכור נ' חלה בעיניו ועבר סדרת ניתוחים ממושכת שלא צלחו והוא איבד את מאור עיניו. בנסיבות אלו, לא צודק שהאשה תצא מהנישואין עם נכס משמעותי, והאיש יצא מהנישואין וידיו על ראשו.

האיש מרחיב בפרק המשפטי, ומציין בפתח דבריו שלפי פסיקת בג"ץ, על בתי הדין הרבניים חלה חובה לדון בענייני הרכוש לפי החוק והפסיקה האזרחית. האיש מפנה לפסק דינו של ביה"ד הרבני הגדול (הגר"ש שפירא שליט"א) שבו נקבע שלא נחוץ ולא רצוי לערוך קנין עם איש ואשה שבאים לבית הדין הרבני לדון בענייני הרכוש, יען כי מציאות החיים בזמנינו היא שגם אנשים חרדים לדבר השם שבכל ענייניהם נוהגים לפי דין תורה, בענייני הרכוש נוהגים הם לפי חוק המדינה, שנעשה מנהג המדינה לפי ההלכה. וכן שלמנהג זה לחלק את הרכוש שווה בשווה, יש יסוד במנהג קדום שנהגו בקהילות אשכנז, לכתוב בשטרי התנאים שהאיש והאשה ישלטו בנכסיהם בשווה.

האיש מוסיף שבעובדות המתוארות לעיל יש די והותר על מנת שביה"ד יקבע שהתקיימו המבחנים שנקבעו בפסיקה לקיומה של כוונת שיתוף בדירת המגורים.

הצדדים היו נשואים פרק זמן ממושך, ובמרבית התקופה התגוררו בדירה, שהיא דירתם היחידה. האשה עשתה פעולות רבות שהציגו בפני האיש מצג של שיתוף בחיים בכלל ובדירה בפרט, ובהתאם נהג האיש בדירה כבשלו. האיש מפנה לפסקי דין שניתנו בבתי המשפט המחוזי והעליון, שנקבע בהם שקיים שיתוף ספציפי בדירת מגורים, על אף שתקופת הנישואין היתה קצרה יותר, ההשקעה של בן הזוג הרשום כבעלים על הדירה היתה גדולה יותר, השיתוף הכלכלי היה משמעותי פחות מאשר במקרה שלפנינו. האיש מדגיש את משקלו של מצג השיתוף בפסיקת בתי המשפט, ומציין שכאשר מדובר בנכס שנרכש בתקופת הנישואין ממקורות שאינם ברי איזון, ישנה הסכמה שדי במצג של שיתוף על מנת לקבוע שקיימת כוונת שיתוף בדירת המגורים.

האשה משיבה שהימצאותם של כספי תמורת הדירה בחשבון המשותף אינה מוכיחה דבר, בהינתן פרק הזמן הקצר שחלף בין קבלת התמורה עבור הדירה בכפר סבא לתשלום עבור הדירה באשדוד. 'חניית' הכספים כמה ימים בחשבון אינה יכולה להוכיח שיתוף, שכן לא היה מצופה מהאשה שתפתח חשבון מיוחד על שמה לצורך החזקת הכספים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במענה לפרק המשפטי בכתב התשובה, טוענת האשה כי בשונה מפסקי הדין שהאיש ציין להם, שם במקרה אחד האיש והאשה חיו בהרמוניה עשרות שנים, והדירה נרכשה ממקורות שאינם ברורים זמן רב לאחר נישואיהם. במקרה השני, האיש והאשה כלל לא היו נשואים אלא היו במעמד של ידועים בציבור, והדיון לא היה על נכס מקרקעין אלא על כספים שנמצאו בחשבונות בנק. במקרה שלישי, האשה טענה שמלכתחילה סברה שהדירה היא רכוש משותף. במקרה הרביעי השתכנע ביהמ"ש שאילו ידעה האשה שהאיש יטען לבעלות בדירה, היתה עומדת על כך שתירשם על שם שניהם. ואילו במקרה שלפנינו נישואי הצדדים התקלקלו עשר שנים לפני הגשת התביעות, הדירה נרכשה זמן קצר יחסית לאחר הנישואין ממקורותיה של האשה ונרשמה על שמה בלבד על דעתו ובידיעתו של האיש שאישר בפני ביה"ד שהבין היטב שאין לו חלק בדירה.

אלו עיקרי הדברים. ועתה נענה אנו את חלקנו.

א. המחלוקת העיקרית בין בני הזוג - המאפילה על כלל הנושאים שבמחלוקת, ושבלעדיה יש להניח שהצדדים היו מגיעים להסכם וחוסכים מעצמם צער, עוגמת נפש, והוצאות משפטיות מרובות - היא בעניין דירת המגורים. טענות וטיעוני הצדדים נסובו סביב שני צירים. א. טענת האיש שהדירה שנרכשה בתקופת הנישואין הינה נכס בר איזון לפי חוק שנבחנה לעיל. ב. אם ידחה ביה"ד את טענתו זו, יטען האיש שהיחס של הצדדים לדירת המגורים מאז שנרכשה ועד תחילת ההליכים המשפטיים היה כאל נכס משותף, ובנסיבות אלו, הכירה הפסיקה האזרחית המקובלת למעלה משנות דור (ראה: ע"א 1815/91 יעקבי נ' יעקבי; רע"א 8672/00 אבו רומי נ' אבו רומי; ע"א 7687 ששון נ' ששון; בע"מ 1398/11 אלמונית נ' אלמוני להלן: ענין אלמונית) בזכויותיו כשותף מלא בדירה, על אף הרישום על שם האשה.

ב. הלכה משפטית זו היא 'פרי ההלכה הפסוקה' כלשונו של כב' השופט י' עמית (ע"א-7751-10), והיא 'יפה במיוחד לגבי דירת המגורים של בני הזוג, שהוגדרה לא אחת בפסיקה כ"גולת הכותרת של חזקת השיתוף" ... או כ"נכס המשמעותי ביותר של בני הזוג ולעיתים אף היחיד" (עמית שם).

ג. פסקי הדין הראשונים שעסקו בהלכה זו, עסקו בבני זוג שנהגה בעניינם "הלכת השיתוף". פסקי הדין המאוחרים יותר עסקו בבני זוג שחוסים תחת משטר איזון משאבים בחוק יחסי ממון, ש"הלכת השיתוף" אינה נוהגת בעניינם (ראה: ענין אלמונית פסקה 15 ו-17 ה', ולהלן). הלכה זו מיושמת גם בנכסים שהחוק החרג במפורש ממסת הנכסים שהם ברי האיזון (ראה: עמית שם).

ד. ישנה מחלוקת 'בין דורית' בין חכמי המשפט באשר להתגבשותה של הלכה זו ביחס לבני זוג החוסים תחת חוק יחסי ממון. בענין יעקבי, היתה זו דעתם של כב' הנשיא מ' שמגר וכב' השופטת ד' דורנר שניתן להחיל את חזקת השיתוף במקביל להסדר איזון המשאבים מכוח חוק יחסי ממון. מנגד היתה דעת הרוב שם (כב' השופטים א' מצא, ט' שטרסברג-כהן, צ' טל) שלא ניתן להחיל את חזקת השיתוף במקביל להסדר איזון המשאבים מכוח חוק יחסי ממון. אך ניתן להוכיח כוונת שיתוף מכוח הדין הכללי. דעה זו התקבלה אחר כך בענין אבו רומי. והיא הדעה הרווחת.

ה. בדעה זו החזיק גם כב' השופט א' רובינשטיין, שכתב (ע"א 10-7751):

"כי אף שעל בני הזוג חל חוק יחסי ממון, הם יצרו שיתוף ספציפי בדירת המגורים מכוח דיני הקניין הרגילים. כפי שניסחה זאת השופטת (כתארה אז) ביניש "לפיכך, גם אם בהקשר של דירת מגורים של בני זוג "ראוי ליתן פרשנות רחבה לדין הכללי" (כלשון השופטת שטרסברג-כהן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין אבו רומי, עמוד 183), מדובר בשיתוף קנייני רגיל ("לפי הדין הכללי") ולא בהחלת הלכת השיתוף".

עוד שם מתוך פסק דין אבו רומי:

"ראוי ליתן פרשנות רחבה לדין הכללי - דיני החוזים, דיני הקניין, דיני הנאמנות, דיני השליחות, דיני עשיית עושר, עקרון תום הלב ועוד - באופן התואם את התא המשפחתי שבו מצוי המאגר הרכושי של בני הזוג ו'במיוחד אמורים הדברים לעניין מתן פירוש רחב לדין שיקל על ראיית דירת המגורים כמשותפת גם כאשר היא רשומה על שם אחד מבני הזוג".

1. מסקנתו של כב' השופט רובינשטיין היא:

"כיון שעניינה של דוקטרינת השיתוף בנכס ספציפי הוא בקיומה של עסקת הענקה רצונית - מפורשת או משתמעת מאורח החיים שבחרו בני הזוג הספציפיים לקיים". דעה זו מקובלת גם על כב' השופט ע' פוגלמן (ע"א שם), וכב' השופט י' דנציגר בעניין אלמונית (פסקה 14). כב' השופט ט' שטרסברג כהן (בענין אבו רומי שם) אף הביעה את חששה מכך ש"נמצאת מכניס בדלת אחורית את חזקת השיתוף".

2. חברו של השופט רובינשטיין למותב, כב' השופט י' עמית (ע"א שם) סבר שניתן להחיל הלכת השיתוף במקביל להסדר איזון משאבים. אולם נראה שהוא אינו מצדד בדעת המיעוט בענין יעקבי, אלא סבור שחלה התפתחות בפסיקה. להלן דבריו:

"הפסיקה התלבטה כיצד יש להגדיר את זכותו של בן הזוג מכוח הלכת השיתוף, אם אובליגטורית, או קניינית, או מעין-קניינית (ראו עניין בן-צבי, בעמ' 26). הדעה המקובלת כיום היא כי מדובר בזכות מעין-קניינית, זכות של קניין שביושר (עניין שלם, פסקאות 23, 36, 39; עניין הורש, פסקה 30 והאסמכתאות שם)". עוד שם: "השיתוף מבוסס על חזקת השיתוף, הנתפסת בימינו כחזקה נורמטיבית ולא חזקה עובדתית-הסכמית (שחר ליפשיץ "על נכסי עבר על נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חזקת השיתוף" משפטים לד 627 (תשס"ה)). משכך, איני סבור כי דוקטרינת השיתוף בנכס ספציפי מבוססת על קיומה של עסקת הענקה רצונית בין בני הזוג, כאמור בסעיף י"ב לחוות דעתו של חברי".

3. הדגש ששם כב' השופט עמית על קיומה של חזקה נורמטיבית, וההפניה למאמרו של ליפשיץ (שבו נעסוק להלן), מלמדים שלדעתו התבססה ברבות השנים חזקה נורמטיבית שיכולה להתקיים גם במקום בו נוהג חוק יחסי ממון. בשונה מהלכת השיתוף המקורית שלפי הדעה הרווחת אינה יכולה להתקיים לצדו של החוק. ואכן במאמרו של ליפשיץ יש תיאור של התפתחות של הפסיקה בעיקר ביחס להלכת השיתוף. כשלדעת הכותב, ברבות השנים אימצו בתי המשפט את התפיסה הנורמטיבית ונטשו את התפיסה ההסכמית ביחס להלכת השיתוף.

4. אולם ישנם כמה עקרונות שעומדים בבסיסה של הלכה משפטית זו שאין עליהם חולק:

1. פסקי דין שעוסקים בשיתוף ספציפי בדירת מגורים, משקפים את הלך הרוח המשפטי הנוהג בסוגיה עמומה זאת בזמן נתון. גישה זו מתבקשת ומתאימה לרוח הפסיקה ששיקפה את "רוח העידן" בו "בוחנים מצבים חברתיים ואישיים למהותם" כלשונו של כב' השופט רובינשטיין. אולם 'העידן' השתנה, והפסיקה - בדגש על פסיקת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ביהמ"ש העליון - עברה אף היא שינויים ותמורות, ונקבעו מבחנים שונים שמשקפים השקפות ותפיסות שונות של מוסד הנישואין והשיתוף הזוגי.
2. נטל ההוכחה על קיומה של כוונת שיתוף בנכס לפי הדין הכללי מוטלת על בן הזוג הטוען לקיומה, שהוא המוציא מחבירו (ראה: פסק דין שניתן בביה"ד הרבני הגדול בתיק 3369-21-2 (פורסם), בהרכב הדיינים הגאונים: הרב ש.מ. עמאר – נשיא, הרב ש. דיכובסקי והרב ע. בר שלום; ע"א 630/79; בע"מ 10734-06; ענין אלמונית פסקה 14. על דעה משפטית אחרת, ראה: ענין אלמונית פסקה 8 ו-18). ונטל הוכחה זה רב הוא, שכן אין מדובר בראיה פורנזית המוכיחה שבן הזוג שהוא בעל הנכס הקנה באחת מדרכי הקניין לבן זוגו חלק בנכס, אלא במקבץ של דברים שמצטרפים יחד ויוצרים 'תמונת זוגיות' שמזמינה 'מיזוג' כלכלי של בני הזוג בנכס.
3. קיים קושי לקבוע כללים ברורים וישימים להלכה זו. אף כב' השופט רובינשטיין, שהרבה לעסוק בהלכה זו, הכיר בכך (בע"מ 10734-06):
- "כי "גבולות הגזרה" אינם חדים, אך כך מטבע הדברים: אי אפשר לקבוע מראש כללים ברורים באשר לכל האפשרויות שמזמנת המציאות האנושית. לכן גם מתלבטים בתי המשפט ממקרה למקרה, באשר לנכס הספציפי בו מדובר וכוונת הצדדים לגביו. הפרשנות בה דיברנו יסודה בשיקולי הגינות במקרים שבהם הכף נוטה, במכלול ההשקעות בנכס, בהתנהגות הצדדים הכרוכה בו, לעבר השיתוף".
4. המכלול המוביל 'לעבר השיתוף', כלשון כב' השופט רובינשטיין, כולל כל דבר שמלמד על אומד דעתם של בני הזוג ביחס לנכס. אולם ישנה הבחנה בין אומד הדעת של בן הזוג המשתף לבן הזוג המשותף. ביחס לבן הזוג המשותף, שהוא הבעלים של הנכס, ניתן דגש בפסיקה לדברים שמלמדים על כוונתו לשותף את בן זוגו. ביחס לבן הזוג המשותף, ניתן דגש בפסיקה לדברים שמלמדים על הסתמכותו על הנכס וציפיתו מבן זוגו שהוא בעל הנכס, לשותף אותו בנכס.
5. הלכה זו היא חידוש, ואין להוסיף ולהרחיבה אל מעבר למה שנקבע בפסקי הדין הראשונים. או כלשונו של כב' השופט רובינשטיין שם: "השיתוף בנכס ספציפי, הוא "פיתוח דפיתוח" שיפוטי (למצער בכל הנוגע להגמשת הדין הכללי והתאמתו לסיטואציה משפחתית...) ואין מקום להרחיב גבולותיו". אדרבא כניסתו לתוקף של חוק יחסי ממון העלה את הרף של הוכחת השיתוף. כדבריו של כב' השופט י' דנציגר בענין אלמונית (פסקה 15): "כי תחת משטר של חזקת שיתוף גישת הפסיקה נטתה לגמישות רבה והכירה ביתר קלות בטענת שיתוף בנכס "חיצוני" מכוח נישואין משותפים ארוכי שנים".
6. קיומם של נישואין ממושכים, ומגורים משותפים לאורך שנים בנכס, אינם לכשעצמם סיבה להחיל שיתוף על הנכס, וצריך שיהיה 'דבר מה נוסף' שמוכיח כוונת שיתוף בנכס. אמנם, בפסק דין אחד שניתן בביהמ"ש המחוזי בירושלים נקבע ש'רוח העידן' התקדמה עוד מעט, ודי בקיומם של נישואין ממושכים ומגורים בנכס כדי לקבוע שקיימת כוונת שיתוף בנכס. כב' השופט י' דנציגר בענין אלמונית (פסקה 18) מתח ביקורת גלויה על גישה מרחיבה זו, בהמשך לביקורת של ביהמ"ש המחוזי בפסק הדין נשוא העתירה. להלן דבריו:
- "בנקודה זו אבקש להתייחס בקצרה לפסק דינו של השופט י' שפירא בבית המשפט המחוזי בע"מ (י-8) 818/05, ... באותו מקרה דובר על בני זוג שהיו נשואים כ-20 שנים, ללא ילדים. בני הזוג התגוררו כל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השנים בדירה שנרכשה על ידי הבעל טרם הנישואין ונרשמה על שמו בלבד. בית המשפט לענייני משפחה סבר כי מדובר בנישואין שהיו ריקים מתוכן, נוכח העובדה (שלא הייתה שנויה במחלוקת) כי משך רוב שנות נישואיהם בני הזוג ישנו במיטות נפרדות, הפסיקו לקיים יחסי מין, לא יצאו לבילויים או חופשות משותפים ויחסיהם התמצו במגורים משותפים בדירה. בית המשפט לענייני משפחה קבע כי הסכומים שהעבירה במשך השנים האישה לבעלה היו בבחינת דמי השתתפות בהוצאות הדירה כפי שמשלם שותף לשותפו בדירה.

בית המשפט המחוזי הפך את התוצאה. נקבע כי בני הזוג אמנם לא היו "בליינים" וכי מדובר בזוג פשוט וחשוך ילדים שחי בצמצום. יחד עם זאת, נקבע כי האישה העידה שסמכה על בעלה ונתנה בו אמון מוחלט ולכן לא עסקה בענייני הכספיים, כי האישה הפקידה כספים בחשבון המשותף במהלך השנים וכי בנסיבות אלה יש להכיר בכוונת שיתוף ספציפית בנכס. בית המשפט קבע כי "רוח העידן" הינה להכיר בשיתוף בנכסים, אף נכסים שהובאו לנישואין על ידי צד אחד, כאשר מדובר בבני זוג החיים תחת קורת גג אחת במשך שנים רבות מבלי שקיים סכסוך גלוי ביניהם או התבטאות מפורשת של מי מהם ביחס לכוונותיו של צד אחד לשמור לעצמו את הרכוש שהביא עימו לנישואין. נקבע כי בן זוג שמביא עימו דירה לנישואין שבה מתגוררים בני הזוג – שעה שלבן הזוג השני אין דירה אחרת – יוצר מצג כלפי בן זוגו לפיו דירה זו תהיה רכוש משותף, ככל שלא נתן סימנים כי בדעתו לשמור על הדירה בעת פקיעת הנישואין.

בית המשפט המחוזי בעניין שלפנינו הסתייג מפסק הדין בע"מ (י-8) 818/05 וציין כי קביעתו של השופט שפירא מנוגדת להוראת סעיף 5(א)(1) לחוק ומעבירה למעשה את נטל ההוכחה לכתפי בן הזוג שהביא עימו רכוש ערב הנישואין להראות כי הביע דעתו במפורש שבכוונתו לשמור על רכושו זה בעת פקיעת הנישואין. מבלי להרחיב שלא לצורך – במיוחד נוכח העובדה שפסק הדין בע"מ (י-8) 818/05 אינו עומד לדין לפנינו – אציין כי הסתייגותו של בית המשפט המחוזי נראית לי מוצדקת, כאשר נראה על פניו מקריאת פסק הדין שלא נמצאה במקרה דנא אינדיקציה נוספת מלבד הנישואין והחיים המשותפים בדירה לכוונת שיתוף ספציפית בדירה.

יושם אל לב, שגם לשיטתו של כב' השופט י' שפירא שלא עומד על קיומו של 'דבר מה נוסף', ישנם שני תנאים שליליים להכרה בשיתוף בהיעדרו של 'דבר מה נוסף', שלא קיים סכסוך גלוי בין בני הזוג או התבטאות מפורשת של אחד מהם ביחס לכוונותיו של בן הזוג שהוא בעל הנכס לשמור את הנכס לעצמו.

7. תנאי לקיומו של שיתוף בנכס הוא שחיי הנישואין של בני הזוג יהיו תקינים, אף אם אינם 'גן של ורדים בכל עת' כלשונו של כב' השופט רובינשטיין (ראה: אלמונית שם פסקה 15). דרישה זו קיימת הן לשיטתו של כב' השופט רובינשטיין, היא הדעה הרווחת. והן לשיטתם של המצדדים בקיומה של הלכת השיתוף במקביל לחוק יחסי ממון, שלדידם קיומו של שיתוף ספציפי בנכס מחייב את קיומם של התנאים הנדרשים להחלתה של הלכת השיתוף, דהיינו קיומם של חיי נישואין תקינים ומאמץ משותף (ראה: ענין יעקבי; ע"א שם).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

י. בפסיקה יש חיפוש תמידי אחר אותו 'דבר מה נוסף' המעיד על כוונת שיתוף. בהיעדר 'גבולות גזרה חדים', מצאו שופטי בתי המשפט בישראל מקום להתגדר בו. זה אומר בכה וזה אומר בכה. לא ידוע לביה"ד על ניסיון משפטי או אקדמי לסקור את כל פסקי הדין שניתנו בענין, ולקבוע מדרג של פעולות ואירועים שעונים על הגדרה זו. הדברים המוכרים והידועים נכתבו על ידי כב' השופט דנציגר בענין אלמונית (פסקה 17):

"מעיון בפסיקה עולה כי במרבית המקרים בהם קיבלו בתי המשפט את טענת השיתוף, הוכח כי בוצעו השקעות כספיות בנכס מצידו של בן הזוג הטוען לשיתוף והשקעות אלה היוו "דבר מה נוסף" המעיד על כוונת השיתוף.

"אכן, השקעה כזו, ככל שמדובר בהשקעה כספית רצינית שאינה בטלה בשישים, מעידה בדרך של התנהגות על כוונת שיתוף מצד שני בני הזוג ועל עירוב נכסים כלכלי. יחד עם זאת, לא מדובר בתנאי הכרחי שאין בלתו. כוונת שיתוף ספציפית בנכס "חיצוני" יכולה להתבטא גם בהבטחות ובמצגים אקטיביים שעשויים להביא להסתמכות מצד בן הזוג הלא ראשון ולהקים טענת מניעות לבן הזוג הראשון, ובוודאי גם במקרה שבו מבוצעת הטעייה אקטיבית מצד בן הזוג הראשון המצויה על גבול המרמה [כפי שהתרחש בעניין יעקובי, ראו דברי הנשיא מ' שמגר שם בעמ' 572-573]. עם זאת, על מנת להוכיח כוונת שיתוף ספציפית בנכס אין צורך להציב רף הוכחה גבוה של הטעייה אקטיבית, ודי במצגים נמשכים בדבר כוונה למכור את דירת המגורים ולרכוש דירה חדשה משותפת, כפי שהתרחש במקרה דנן."

כב' השופט דנציגר מתייחס לשני דברים שיכולים לשמש כ'דבר מה נוסף'. השקעה כספית משמעותית, והטעייה אקטיבית מתמשכת. בפסיקה נוכחת יותר השקעה כספית אפשר לייחס זאת לכך שהטעייה מתמשכת בין בני זוג נפוצה פחות מהשקעה כספית בדירת מגורים. ואפשר לייחס זאת לכך שהשקעה כספית, בין השקעה פיזית בשיפוץ ובינוי ובין השקעה הונית בתשלום משכנתא ופירעון חובות על הנכס, היא דבר ממשי ומדיד שנקל לבסס עליה את השיתוף הספציפי. ואילו הטעייה, בוודאי מתמשכת, היא דבר מה חמקמק יותר שקשה לקבוע על פיו מסמרות. מכל מקום, שני הדברים הללו הם מתחום היחסים הכלכליים בין בני זוג. יחסים זוגיים הרמוניים, שותפות אישית ורגשית, כמו גם ניהול משק בית וגידול ילדים, משניים בכל הנוגע לשיתוף בנכס. ונראה שהם שייכים בעיקר לתנאי היסודי שחיי הנישואין של בני הזוג יהיו תקינים. ולשיטתם של המצדדים בקיומה של הלכת השיתוף במקביל לחוק יחסי ממון, אף לקיומו של מאמץ משותף. אך לא לאותו 'דבר מה נוסף'.

כב' השופט עמית בענין אלמונית (פסקה 2) מסכים לדברי חברו השופט דנציגר. אולם, ביחס לדירת המגורים שכמאמרו במקום אחר הינה 'גולת הכותרת של חזקת השיתוף', מציע מודל אחר לבחינת קיומו של אותו 'דבר מה נוסף'. דבריו ממקורם:

"לטעמי, לצורך משקלו של אותו "דבר מה נוסף" הנדרש להוכחת כוונת שיתוף ספציפי יש להקל לגבי דירת המגורים לעומת נכסים אחרים שהובאו לנישואין על ידי אחד מבני הזוג. מבלי לקבוע מסמרות,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אציין להלן מספר פרמטרים אשר יש להביא בחשבון בדוננו בשאלה אם להכיר בשיתוף ספציפי בדירת המגורים:

(-) האם הדירה הובאה על ידי אחד מבני הזוג לנישואין (כמו במקרה דנן) או נרכשה על ידי אחד מבני הזוג לאחר הנישואין.

(-) האם הדירה נתקבלה בתקופת הנישואין מכוח ירושה או מתנה, שאז נדרשת לטעמי מידה גדולה יותר של הוכחה. הדבר נכון במיוחד לגבי דירה שנתקבלה במתנה במהלך תקופת הנישואין, מן הטעם שיש ליתן משקל לכך שנותן המתנה בחר להעניקה רק לאחד מבני הזוג ולכך שבן הזוג השני הסכים, גם אם בשתיקה, כי הדירה שנתקבלה במתנה תירשם רק על שם בן הזוג מקבל המתנה.

(-) האם גם לבן הזוג השני יש דירת מגורים או נכס חיצוני אחר שהביא עמו לנישואיו ואשר נותר רשום על שמו.

(-) אורך התקופה בה הדירה הייתה רשומה על שם אחד מבני הזוג ומספר השנים בהם התגוררו בני הזוג בדירה (ככל שהתקופה קצרה יותר נדרשת מידה רבה יותר של הוכחה לשיתוף בדירה).

(-) אורך חיי הנישואין עד לקרע או עד לגירושין (ככל שתקופת הנישואין קצרה יותר נדרשת מידה רבה יותר של הוכחה לשיתוף בדירה).

(-) האם ניטלה הלוואה בגינה נרשם משכון/משכנתא על הדירה, ואשר שולמה לאורך השנים על ידי בני הזוג במשותף.

(-) שיפוץ מסיבי או תוספת בניה מהותית שמומנה על ידי שני בני הזוג.

(-) התנהגות הצדדים - אווירה כללית של שיתוף ושל מאמץ משותף.

(-) נסיבות ספציפיות נוספות כגון יצירת מצג בפני בן הזוג השני.

מובן כי הפרמטרים המנויים לעיל - ואשר חלקם "מושך" לכיוונים מנוגדים - אינם רשימה סגורה, וכל מקרה יידון לגופו.

אין לדעת אם הפרמטרים הנוספים שהוצעו על ידי כב' השופט עמית הם תרגום מעשי של דעתו, שהשיתוף בנכס אינו פרי מעשה רצוני אלא תוצאה של חזקה נורמטיבית. אולם ברור שכב' השופט מרחיב את היריעה, וכולל במערך השיקולים עניינים שאינם כלכליים בין בני הזוג, כמו מועד רכישת הדירה, אומדן דעת הנותן, היותו של בן הזוג הטוען לשיתוף בעלים של נכס, אפיקי השיתוף, ויצירת מצג בפני בן הזוג הטוען לשיתוף.

מכל מקום, כב' השופט אינו חולק על העיקרון שנקבע בפסיקה, שנטל ההוכחה מוטל על בן הזוג הטוען לקיומו של שיתוף בדירת המגורים, אלא מציע פרמטרים שיקלו על בן זוג זה להוכיח את קיומו של השיתוף.

יא. אי אפשר לחתום פרק זה מבלי להתייחס למאמרו של פרופ' שחר ליפשיץ שצוטט בפסקי דין רבים, לרבות בזה של כב' השופט עמית. המודל המוצע על ידי פרופ' ליפשיץ מוצג בבהירות ובתמציתיות על ידי כב' השופט דניצ'גר בענין אלמונית (פסקה 19):

"ליפשיץ מציע להבחין בין הרציונאל ואופי השיתוף שמתאימים לנכסי המאמץ המשותף לבין הרציונאל ואופי השיתוף שמתאימים לנכסים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"החיצוניים". ככל שמדובר בנכסי המאמץ המשותף, סבור ליפשיץ כי השיתוף מבוסס על עקרונות של צדק, הגינות ושוויון, ולכן הוא מציע ליישם עליהם "מודל שיתוף נוקשה, כמעט קוגנטי, המציב מגבלות קשות על החריגה מהשיתוף ונכון להחילו גם במצבים שבהם ברור כי הוא אינו משקף את כוונת הצדדים". ככל שמדובר בנכסים החיצוניים שאינם תוצר של מאמץ משותף, מציע ליפשיץ ליישם מודל שיתוף המכונה "מודל קישורי-קהילתי". על פי מודל זה תיקבע "ברירת מחדל של שיתוף המדגישה את ה"יחד" הזוגי" אך "תוך רגישות לכוונתם של הצדדים הספציפיים ולאורח חייהם". לפיכך מציע ליפשיץ לקבוע כי לגבי הנכסים החיצוניים לא די בעצם הנישואין לצורך החלת החזקה ויש לקבוע "תנאי סף קישוריים המעידים כי מדובר בבני זוג שראוי להפעיל לגביהם את המודל המרחיב של השיתוף". ליפשיץ מצייין כי "המודל הקישורי אינו מצדיק החלה של השיתוף על הנכסים הפרטיים בניגוד לכוונתו של הבעלים הרשום". עם זאת, מוסיף ליפשיץ הסתייגות לפיה "במקרים של משפחות שחיו באורח חיים קישורי (חיים ממושכים, יחסים תקינים פחות או יותר ואווירה של שיתוף במשפחה), על הבעלים הרשום להבהיר לבן זוגו כי אין הוא מתכוון לשיתוף בנכסים הפרטיים". נטען כי אורח חיים זה יוצר מצג ומוליך את "בן הזוג הלא רשום להסתמך כלכלית על הנכסים הפרטיים של בן זוגו... להזניח את האינטרסים האישיים הצרים שלו ולפעול לרווחתה המצרפית של המשפחה... מתוך הנחה כי כלל נכסי המשפחה, לרבות נכסיו הפרטיים של בן זוגו, ישרתו גם אותו ביום סגריר".

הצעתו של ליפשיץ מנוגדת לחלוטין לרוח הפסיקה, ומכאן החידוש שבה. ליפשיץ מציע למעשה, כי ביחס לנכסים שהם פרי של מאמץ משותף יש לכוון מחדש את הלכת השיתוף, וביחס לנכסים חיצוניים שאינם פרי מאמץ משותף, לקבוע שמחוללי השיתוף בנכס הם יחסי בני הזוג, והם שיוצרים את ההסתמכות של בן הזוג על הנכס שישרת אותו 'ביום סגריר'. יצוין שאף ליפשיץ במאמרו אינו טוען שזה המצב המשפטי הקיים, אלא שברבות השנים התקבלה התפיסה הנורמטיבית ביחס להלכת השיתוף, שאף היא אינה משיגה תוצאה צודקת לדעתו, ויש לשכללה למודל הקישורי המוצע.

כב' השופט דנציגר מביע את הסתייגותו מהמודל המוצע בדברים הבאים (שם פסקה 20):

"מבלי לקבוע מסמרות, אציין כי נראה על פניו שהמודל המוצע על ידי פרופ' ליפשיץ בכל הנוגע לנכסים "חיצוניים" הופך למעשה את נטל ההוכחה ככל שמדובר בבני זוג המקיימים "אורח חיים קישורי" במשך שנים, ומחייב את בן הזוג שהינו הבעלים הרשום של הנכס החיצוני "לעמוד על המשמר" ולהביע כל הזמן באופן אקטיבי את כוונתו לשמור לעצמו את הבעלות בנכס. סבורני כי בכך מטשטש המודל את הגבול שבין חזקת השיתוף לבין הסדר איזון המשאבים הקבוע בחוק יחסי ממון, ובעניין זה ראוי לחזור על אזהרתה של השופטת ט' שטרסברג-כהן בעניין אבו רומי, לפיה לא די בקיומם של חיי נישואין ממושכים שהתאפיינו בשיתוף, כדי לקבוע שיתוף בדירת המגורים מכוח דין כללי "שאם תאמר כן, נמצאת מוכניס בדלת אחורית את חזקת השיתוף" [שם בעמ' 183]. ודוק, סבורני כי עלינו להיזהר שלא להתעלם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לחלוטין – בשם עקרונות של צדק והגינות – מהוראת סעיף 5(א)(1) לחוק, אשר מהווה את הנחת המוצא לדיונו.

יש בדברי כב' השופט מסר עמוק ליושבים בדין. ברוח הדברים שנכתבו לעיל. שהנחת המוצא של כל דיון בשיתוף ספציפי שבן הזוג שהוא בעל זכויות בנכס לפי חוק יחסי ממון נחשב מוחזק, ובן הזוג שטוען לקיומו של שיתוף ספציפי בנכס הוא המוציא מחברו שעליו הראיה.

ונראה שגם כב' השופט עמית שהפנה למאמרו של ליפשיץ לא התכוון לאמץ את המודל המוצע, אף לא בחלקו, שאף הצעתו של ליפשיץ נמצאת בשלב הרעיוני וטרם התגבשה לקראת יישום. וכוונתו היתה לציין להתפתחות הפסיקה שתיאר ליפשיץ מהתפיסה ההסכמית לתפיסה הנורמטיבית כאמור.

יב. מסקנת הדברים היא שלפי הדעה המשפטית הרווחת, שיתוף ספציפי של בן זוג בנכס הוא תוצאה של החלטה רצונית של בן הזוג שהוא בעל הנכס לשתף את בן זוגו. על מנת שביה"ד ישתכנע שבעל הנכס קיבל החלטה זו, צריכים להתקיים כמה תנאים בסיסיים, שעיקרם: תקופת נישואין ממושכת, מגורים משותפים בנכס, ו'דבר מה נוסף'. אותו 'דבר מה נוסף' צריך לבא מתוך מערכת היחסים הכלכלית של בני הזוג, וצריך להיות דבר מה ממשי ומדיד, כמו השקעה כספית משמעותית או הטעיה שעולה כדי מרמה, כאשר נטל ההוכחה לקיומו מוטלת על בן הזוג שטוען לקיומו של שיתוף בנכס. לפי הדעה המקילה של כב' השופט עמית, בבוא ביה"ד לבחון אם קיים דבר מה נוסף, רשאי הוא לכלול במערך השיקולים עניינים נוספים שאינם חלק ממערכת היחסים הכלכלית של בני הזוג.

מן הכלל אל הפרט.

דירת המגורים באשדוד נרכשה ושופצה ממקורותיה החיצוניים, ונרשמה על שמה. השקעתו של האיש בדירה אינה חורגת באופן משמעותי מתחזוקה שוטפת ותיקון של בלאי סביר של דירת המגורים לצורכי המשפחה. האשה לא הטעתה את האיש לחשוב שהדירה היא נכס משותף. האיש אף הודה בבית הדין שבמועד הרכישה היה ברור לו לגמרי שמדובר בנכס של האשה שנרכש ממקורות חיצוניים שאין לו בהם כל חלק. אף לשיטה המקלה של כב' השופט עמית, לא התקיימו במקרה זה מרבית מבחני העזר שנקבעו בפסיקתו. הדירה אמנם נרכשה לאחר הנישואין, אך ממקורות חיצוניים מובהקים. אומד דעתה של אם האשה שצוותה לאשה את הדירה בכפר סבא היא שהדירה או תמורתה ישמשו את האשה בלבד, ולא את בעלה שאותו כלל לא הכירה. לא נטלה משכנתא או חוב אחר על הדירה. לא נעשה שיפוץ מסיבי או בניה מהותית מכספים משותפים. לא הוצג בפני האיש מצג שווה שהדירה היא נכס משותף.

לאור האמור ברור שעל אף נישואיהם הממושכים של הצדדים, ומגוריהם במשך עשרות שנים בדירה באשדוד, לא התקיים בנדוננו אותו דבר מה נוסף שבלעדיו לא יכון שיתוף ספציפי בדירת המגורים.

אף לשיטתו הדחויה של כב' השופט שפירא שרוח העידן החדש מייתרת את אותו 'דבר מה נוסף', נדון דידן שאני, שהתקיימו בו שני התנאים השליליים שכב' השופט נקב בהם, שבמשך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עשור היה סכסוך גלוי בין הצדדים והם לא לנו יחדיו, והיה גילוי דעת מפורש של האשה בשעת רישום הנכס שהוא איננו נכס משותף.

נציין שלאיש לא היה יתרון על האשה בתחום הכלכלי בבית. אדרבא, הכנסתה של האשה היתה גבוהה יותר. האשה עבדה ברצף בכל תקופת הנישואין, והאיש לא עבד תקופות ארוכות. כעולה מתוך החומר שבתיק, שבזמן שהצדדים התגוררו בכפר סבא עבדה האשה בחברת ביטוח, והאיש בחברת אבטחה. מאז עברו לאשדוד, האשה עבדה בביה"ח. האיש החל לעבוד רק בשנת 2003 בחברת א'. ובשנת 2010 החל ללמוד רפואה אלטרנטיבית, ורכש מיומנות בעיסוי של גברים ונשים. אך למרבה הצער לא הצליח להשתלב בעבודה בתחום, והוא עדיין בגדר של מתלמד.

לאור כל האמור ביה"ד מקבל את עמדת האשה גם בעניין הזה וקובע שדירת המגורים ברח' א' באשדוד שייכת לאשה באופן בלעדי ולאיש אין בה כל חלק. לרבות בגין השקעותיו בדירה, שספק אם הגדילו את שוויה הריאלי של הדירה, וגם אם כן, הן האיש לא טען שהוא בעל זכויות בדירה מדין יורד לנכסי חברו, אלא מכוח הדין והפסיקה האזרחית המקנה לאיש לשיטתו חלק בגוף הדירה.

קביעת מועד הקרע לצורך איזון זכויות הצדדים

הצדדים חלוקים גם בשאלה מה הוא מועד הקרע לצורך עריכת איזון משאבים.

האשה טוענת שיום 01/08/2018 שבו יצא האיש מהחשבון המשותף הוא מועד הקרע לצורך האיזון. האיש מאשר שבחודש אוגוסט 2018 בקשה האשה שיצא מהחשבון המשותף, וכך עשה. אולם לטענתו, אף לאחר הפרדת החשבונות הצדדים המשיכו לנהל יחד את משק הבית, וחילקו ביניהם את תחומי האחריות. האיש היה אחראי על רכישת המזון, והאשה על תשלום החשבונות. לכן לטענתו יש לקבוע שמועד הקרע הוא ביום 01/02/2019 שבו הגישה האשה את תביעת הגירושין.

לאחר עיון ושיקול דעת מחליט ביה"ד לקבל את עמדת האיש ולקבוע את מועד הקרע ליום הגשת תביעת הגירושין.

איזון זכויות הצדדים ברכב

בתקופת הנישואין רכשו הצדדים רכב מכספי ירושה שקיבלה האשה. הרכב ניזוק בתאונה והושבת, ובכסף שהתקבל מהביטוח רכשו הצדדים רכב אחר מסוג 'ניסן'.

האשה טוענת שמדובר בנכס שנרכש ממקורות חיצוניים ולא הוטמע ברכוש המשותף, וטוענת שיש לחייב את האיש שמחזיק ברישיון נהיגה, בניגוד לה, לשלם לה את שוויו לפי המחירון המקובל במועד הקרע. ולמצער לקבוע שמדובר בנכס שהוא בר איזון, ולחייב את האיש לשלם לה מחצית משוויו במועד הנ"ל.

האיש טוען שמדובר בנכס שהוא בר איזון. וזאת מן הטעם שכספי הביטוח הופקדו בחשבון המשותף, והאיש הוסיף סכום של 17,000 ש"ח שקיבל מבני משפחתו על מנת לרכוש את הרכב הנוכחי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר עיון ושיקול דעת מחליט ביה"ד לקבל את עמדת האיש ולקבוע שהרכב הוא נכס בר איזון, ויש לאזן את שוויו נכון למועד הקרע.

איזון זכויות ממקומות העבודה

האיש תובע לאזן את זכויותיהם של הצדדים ממקומות העבודה. ומציין שלאשה זכויות נוספות שלגביהן הגישה האשה עם עובדים נוספים תביעה כנגד מעסיקם, וגם זכויות אלו צריכות להיכלל באיזון.

האיש תובע שביה"ד ימנה אקטואר שיגיש חוות דעת על חלוקת זכויות הצדדים לפי הסדר איזון משאבים לפי חוק יחסי ממון.

האשה לא מתנגדת למינוי אקטואר.

לאור האמור ביה"ד ימנה אקטואר שיגיש את חוות דעתו לבית הדין.

לאור כל האמור ביה"ד פוסק:

- א. תביעת האשה לחייב את האיש לשלם את תוספת כתובתה ופיצויי גירושין נדחית.
- ב. כל צד יישא בהוצאות הבן נ' בזמן שהוא שוהה אצלו. שכר הלימוד ישולם על ידי שני הצדדים בשווה.
- ג. צד ששילם את שכר הלימוד ממועד הגירושין ועד הלום, רשאי לתובע מהצד השני להשתתף איתו במחצית מהתשלום.
- ד. הדירה ברח' א' באשדוד הרשומה על שם האשה נמצאת בבעלותה הבלעדית, ואין לאיש בה כל חלק.
- ה. האשה תגיש לתיק בקשה לביטול צו העיקול שהוטל על הנכס, שבצידה פסיקתא.
- ו. מועד הקרע לצורך עריכת איזון משאבים בין בני הזוג הוא יום 01/02/2019 שבו הגישה האשה את תביעת הגירושין.
- ז. רכב מסוג ניסן שנרכש על ידי הצדדים הוא נכס בר איזון. שוויו יוערך לפי מחירון לוי יצחק נכון למועד הקרע.
- ח. ביה"ד ממנה את האקטואר רו"ח... כמומחה מטעם ביה"ד לצורך הגשת חוות דעת על עריכת איזון משאבים של הצדדים לפי חוק יחסי ממון.

פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

לעת חיתום

בשולי הדברים אך לא בשולי חשיבותם נתייחס לדברים שהובאו בשמו של אחד מחברי בית הדין הגדול, שמנהג המדינה גם אצל יראים ושלמים לחלק את הזכויות ברכוש לפי החוק והפסיקה האזרחית ולא לפי דין תורה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש עמנו דברים בסוגיה רבתא של תורת המנהגים, חילוקיהם ודיניהם. ודעתנו אינה כדעתו, לכל הפחות בייחס להלכה המשפטית המכירה בזכויות של בן זוג בנכס שאיננו בר איזון שדובר בה ארוכות לעיל. נציין שביחס להלכה זו, כיבד ביהמ"ש העליון את עמדת בית הדין הרבני שקיים קושי לקבוע שהלכה זו התקבלה כמנהג מדינה, לאור העובדה שמדובר בהלכה שעדין אינה יציבה וברורה (בג"ץ 11-2533 פסקה ח').

אולם לנוכח תוצאת פסק הדין, אין לשאלה רבת משקל זו משמעות להליך שלפנינו. אם תביעת האיש ביחס לדירה היתה מתקבלת, היה עלינו ללון בעומקה של הלכה זו, ולהכריע בה, לנוכח העובדה שבניגוד למקובל אצל בעלי דין אחרים, סירבה האשה לקבל על עצמה בקניין או למצער להצהיר שביה"ד ידון בענייני הרכוש לפי החוק והפסיקה האזרחית.

תם ונשלם.

ניתן ביום כ"ג בסיון התשפ"א (03/06/2021).

הרב עידו שחר - דיין

הרב אריאל שוייצר – דיין

הרב מיכאל צדוק – אב"ד